Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

НАПЕРАД!

Беларуская радыкальная тыднёвая часопіс.

Цана асобнага нумару **20 гр.**

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская 8, кв. 3.

Прыймо інтэрэсанта ад 9 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—7 зл., за паўгоду—3 зл. 50 гр., за 3 мес.—2 зл., за 1мес.—75 гр.

Год 2. Вільня, 21 Ліпня 1930 г. №. 22

Рэдакцыя наше газэты атрымала ад Куратарыюма Віленскага Школьнага Вокругу просьбу аб надрукаваньні наступнага камунікату:

„Міністэрства веравызнаньняў і публічнае асьветы з пачатку 1930/31 школьнага году адчыняе Дзяржаўную Вучыцельскую Сэмінарыю імя Францішка Багушэвіча.

У сэмінарыю будуць прыймацца кандыдаты абодвух полаў, якія скончылі 7-ёх клясовую пачатковую школу. Пры Сэмінарыі будзе адчынены інтэрнат.

Навучаньне будзе адбывацца ў польскай і беларускай мовах.

Просьбы аб дапушчэньні да ўступных экзаменаў трэба падаваць у куратарыюм Віленскага Школьнага Вокругу да 1-ага верасьня 1930 г.“.

Як-жа запраўды будзе выглядаць „Новая Эра“?

На другім месцы нашае газэты падаем прысланы нам камунікат аб адчыненьні ў Вільні ад 1 верасьня г. г. вучыцельскай сэмінарыі імя Фр. Багушэвіча.

Незразумела, але даволі хітра ўложана абвестка аб сэмінарыі. Якая гэта мае быць сэмінарыя—„ня сказана“! Ці яна будзе беларуская, ці польская, ці ўтраквістычная (дзьвёхмоўная)? „Дзеньнік Віленскі“ б'е трывогу, што адчыняецца беларуская сэмінарыя, але адкуль ён даведаўся аб гэтым—не гавора, а з камунікату гэтага ня відаць.

Можа адно толькі імя беларускага пісьменьніка змусіла ашалелых эндэкаў забіць такую трывогу? Можа — але праўды аб гэтай сэмінарыі мы так-такі дасюль і ня ведаем, а гэта нас ня толькі цікавіць, але й баліць. Бо-ж столькі гаварылася аб беларускай сэмінарыі, столькі было патрачана энэргіі беларускім грамадзянствам усіх палітычных кірункаў, урэшце столькі было гутаркі, калі Сойм унёс у дзяржаўны бюджэт у пяршыню за 10 год істнаваньня незалежнае Польшчы аж 150 тысяч злотых на *беларускую*, зусім выразна, не якую небудзь іншую, а толькі *беларускую* настаўніцкую сэмінарыю ў Вільні, што хацелася-б урэшце ведаць праўду аб гэтай сэмінарыі—тым балей, што ўжо час складаць заявы аб прыйме ў сэмінарыю.

Тут аднак нешта, думаецца нам, ня зусім чыста, бо-ж у камунікаце гаворыцца аб тым, што „навука будзе папольску й пабеларуску“. Як гэта разумець? Праўда, у кожнай, на'т прыватнай, чыста беларускай школе польская мова, гісторыя і геаграфія Польшчы выкладаюцца папольску, але-ж ад гэтага беларускі яе характар не мяняецца.

Ці аднак гэта думала Куратарыюм, падаючы такую абвестку? Калі гэта так, дык усё ў парадку — беларусы будуць ведаць, што, пасьля даўгіх гадоў іх чаканьня, жаданьні іх і зусім законныя дамаганьні споўнены і споўнены якраз сёньняшнім урадам *шчыра і чэсна*; калі-ж і тут крыецца мана, крыецца нейкая крутаніна, дык шкада на'т захадаў — бо гэта павядзе *не да стабілізацыі польска-беларускіх адносін, а, наадварот, да яшчэ большага завастрэньня, да поўнага*, скажу шчыра, недаверыя да ўсяго, што запачаткована польскім урадам.

Калі апошнімі часамі, дзякуючы пэўным чэсным крокам з боку дзяржаўнае ўлады да некалькіх беларускіх сярэдніх школаў, у беларусоў паўстала надзея на магчымасьць супольнага згоднага сужыцьця гэтых двох братніх народаў, дык такія недарэчныя ды бламутныя крокі з вучыцельскай сэмінарыяй бязумоўна давялі-б да неаблічальна—сумных рэзультатаў.

Праўда, у беларускай сэмінарыі нельга было-б цалком правясьці тую практыку, у справе выкладовае мовы, якую маюць сярэдьнія школы, бо зацьверджаны плян школьных гадзін у сэмінарыі гэтаму стаіць на перашкодзе. Тут, зразумела справа йдзе выключна аб гісторыі і геаграфіі Польшчы, бо-ж польская мова не вымагае ніякага выясьненьня. Гісторыі ў сярэдняй школе прыпадае па 4 тыдн. гадз. у кожнай клясе, пачынаючы ад 5-ае і дзеля гэтага зусім лёгка палзяліць—2 гадзіны на гісторыю агульную пабеларуску і 2 гадзіны на гісторыю Польшчы папольску, у 4-ай-жа клясе старадаўняя гісторыя ўсюды дагэтуль выкладалася выключна пабеларуску—і мела толькі 3 тыдн. гадзіны. Геграф'я Польшчы ў гімназіі выкладаецца папольску толькі ў 4-ай і 8 ай клясах.

У сэмінарыі такога падзелу, з пункту гледжаньня пэдагогічнага, зрабіць нельга, дзякуючы абмежанасьці тыднёвых гадзін, да 2—3-х. Падзел па 1-эй тыднёвай гадзіне з пункту гледжаньня пэдагогічнага ня вытрымлівае крытыкі і ў школе не павінен мець месца. Але затое праграма сэмінарыяў павінна быць згодна з тым, што сказана вышэй, каб той прадмет, які чым-небудзь з'яўляецца зьвязаным з Польшчай выкладаць цалком папольску, той жа—які нічога супольнага з Польшчаю ня мае, выкладаць цалком пабеларуску.

Прыняўшы гэны, зусім натуральны, чэсны і пэдагогічны прынцып у беларускай вучыцельскай сэмінарыі могуць і павінны выкладацца ў *польскай мове* наступныя прадметы: польская мова—па ўсіх курсах, гісторыя—на 3, 4 і 5 курсах і геаграфія толькі на 3 і 5 курсах; часьць пэдагогікі і мэтодыка на 4 і 5 курсах, датычачая полёністыкі, геаграфіі і гісторыі Польшчы ў пачатковай школе.

Усе іншыя прадметы па ўсіх курсах павінны выкладацца *выключна* ў *беларускай* мове.

Гэтага вымагае пэдагогіка, гэтага вымагае і ўсякая чэсная палітыка.

Ці пойдзе польскі ўрад па гэтаму адзінаму і чэснаму шляху, распачаўшы запраўдную „Новую Эру“ ў польска-беларускіх адносінах, пакажа нам недалёкая будучыня. — 1-га верасьня 1930 году не за гарамі.

(—) **Копны.**

Сьмяротная барацьба „вольнага труду“ з „працай нявольнікаў“ на сусьветным рынку.

(Цікаўны канфлікт між Радамі і Амэрыкай).

Як ведама, амэрыканскі ўрад, а перадусім асабіста прэзыдэнт Гувэр, катэгарычна адмаўляюць прызнаць радавы ўрад законным урадам краю. Але, ня гледзячы на гэта, Амэрыка афіцыяльна не стаўляла перашкодаў сваім купцом фабрыкантам і банкам вясьці гандлёвыя справы з радавым урадам.

І гандаль гэты дасягнуў вялікіх разьмераў, ня гледзячы на тое, што амэрыканскі ўрад, як і большасьць прыватных банкаў адмаўлялі гарантаваць крэдыты краёвых экспортэраў радаваму ўраду. Радавы ўрад наагул прыдае вялікую вагу эканамічным зносінам з багатай Амэрыкай, на якую вельмі разлічае пры гаспадарчай адбудове свайго зруйнаванага краю. З свайго боку амэрыканскім фабрыкантам было вельмі выгадна таргаваць з Радамі.

Але ў апошнія часы радавы ўрад, патрабуючы нагвалт заграпічнай валюты для разрахункаў з замежнымі фірмамі, сам пачаў масавы вываз розных тавараў. Пры гэтым прадаваў іх па такіх нізкіх цэнах, што сваёй канкурэнцыяй забіваў прамысловасьць тых краінаў, куды вывозіў тавары.

Так, ведама добра ўсім нам, што сваім танным лесам ды і льном Внешторг амаль не забіў цалком льняную і лясную прамысловасьць Польшчы, выцясьніўшы яе вырабы ня толькі з замежных рынкаў, але нават і з польскага!..

Гэты „бросовы экспорт“, па ангійскі „дэмпінг“, радавага ўраду мае мэтай ня толькі заваяваць новыя рынкі, забіўшы канкурэнтаў, але і паказаць вялікія пасьпехі радавай гаспапаркі, слаўнай радавай „пяцілеткі“. Лес, лён, вугаль, мэталі, розныя фабрыкаты, нават хлеб, масава вывозяцца радавым ўрадам і прадаюцца па такіх цэнах, якія на заходзе блізу напалову ніжэй сабе вартасьці прадукцыі гэтых тавараў.

Дзіва, што кіданьне масаў такіх танных тавараў на замежныя рынкі—з аднаго боку выгадна насяленьню гэтых краёў, а з другога боку — забівае прадукцыю тых краёх, руйнуючы фабрыкантаў і павялічваючы там безрабоцьце. Такім чынам, бальшавіцкі Внешторг забівае адразу некалькіх зайцаў: ён ня толькі здабывае сваму ўраду патрэбную яму валюту, але дапамагае і комінтэрну, павялічваючы безрабоцьце, а з ім гаспадарчы крызіс і сацыяльныя канфлікты ў буржуазных краёх.

Таму цэлы рад саюзаў прамыслоўцаў на заходзе, якія сьпярша былі гарачымі прыхільнікамі гандлю з Радамі, заявілі ўжо вострыя пратэсты проці такога „нячуванага ў гісторыі, нясумленнага гандлю“, трэбуючы ад сваіх урадаў фармальнай забароны ўвозу ўсіх радавых тавараў.

Але пачалі пратэставаць ня толькі прамыслоўцы-працадаўцы, але і самі работнікі, якіх такая канкурэнцыя іх „сацыяльнай бацькаўшчыны“ радавай прадукцыі масава пазбаўляе працы, або паніжае заработную плату. Так „Камітэт Абароны Заработнай Платы“ пры „Гэнэральнай Фэдэрацыі Працы“ ў Нью-Іорку, агульна работніцкая профэсыянальная арганізацыя ў Амэрыцы, распачаў вострую кампанію проці дапушчэньня радавых тавараў у Амэрыку... Віцэ-старшыня гэтай арганізацыі, Мэтью Уолл заявіў, што кампанія гэтая падтрымліваецца ўсім арганізаваным пралетарыятам Амэрыкі. Матывы, якія далей высунуў ён, асабліва цікаўны, бо выклікалі ня толькі бурны водгук у амэрыканскай прэсе, але і спробу рашучага ўмяшаньня ў справу з боку амэрыканскага ўраду.

П. Мэтью Уолл заявіў: „уся радавая эканамічная сыстэма аснавана на прымусовай працы. Дапускаць прадукты такое паднявольнае працы ў край, дзе праца свабодная, гэта значыла-б падважаць самыя падставы цывілізацыі, змушаючы гаспадарчую вытворчасьць да паваротu к тым часам, калі існаваў труд нявольніцкі — рабства... Радавы ўрад ня мае капіталаў. Заграпічныя фінансавыя колы не хочуць давяраць сваіх капіталаў бальшавікам. Таму радавы ўрад змушаны — для правядзеньня сваёй „пяцілеткі“—эканоміць на заработнай плаце (дакладаць галавой работнікаў, як проста кажам мы). Амэрыканскія работнікі — далей кажа ён — толькі што дабіліся закону, які забараняе ўвоз у край тавараў, якія выраблены прымусовым трудом. Гэты закон якраз і меў на мэце радавую Расею, краіну рабоў, якая зьяўляецца пагрозай для свабоднай працы работнікаў усяго сьвету“...

Цікаўная ілюстрацыя да лёзунгу СССР: „пралетары ўсіх краёў злучайцеся“—ня праўда-ж?

Кампанія, распачатая праф. саюзам амэрыканскіх работнікаў, усхвалявала ўсю грамадзкую апінію краю. Характэрны выпадак яшчэ больш завастрыў яе абурэньне. Газэты падалі, што на адным бервяне з партыі прыбыўшага з Архангельску лесу партовыя агэнты знайшлі надпіс, зроблены нейкім змабілізаваным на прымусовую працу для нагрузкі лесу „буржуем“, ці вастрожнікам. Гэты вастрожнік у вельмі сільных словах апісаў, у якіх варунках працуюць такія, як ён нявольнікі над экспортам слаўнага і таннага радавага лесу. Справай заняліся сьледчыя ўлады. Як пішуць газэты, сьцверджана (?), што ўся партыя лесу выраблена і нагружана палітычнымі арыштантамі, якія працуюць па 16 гадзінаў у дзень.

Пачалася стрэшэнная кампанія, ды ня толькі ў Амэрыцы, але і ў Англіі, Францыі, Скандынаў-

скіх дзяржавах і т. д. Пачалі сыпацца факты і довады, што гэтая прымусовая арыштанская праца тасуецца ня толькі ў лясных загатоўках, але і ў вугальных шахтах, на залатых копях, на чыгунках і т. д.

У выніку ўсяго таго — на падставе памянёнага закону — ўся партыя радавага лесу і іншых тавараў была затрымана на мытным кардоне ў Нью-Іорку і не дапушчана ў Амэрыку. Усяго затрымана было 79 караблёў, прыбыўшых з таварам з ССРР.

Амэрыканскі ўрад апублікаваў афіцыяльную заяву, у якой паміж іным піша: „Амэрыканскі урад атрымаў падставы цьвердзіць, што для працы ў шахтах і на лясныя загатоўкі бальшавікі мабілізуюць ссыльных сьвяшчэннікаў, быўшых арыстакратаў, кулакоў і інш. Карыстаючыся з нявольніцкай працы, радавы ўрад можа засыпаць Амэрыку таннымі таварамі, з якім вольны труд канкураваць ня можа. Урад Амэрыкі павінен і мае законнае права паставіць гэтаму рубеж. Арышт 79 караблёў — гэта толькі першы крок на гэтым шляху“.

„Радавы ўрад, кажа далей гэты камунікат, пераканаўшыся ў немагчымасьці заваяваць сьвет рэвалюцыйнай прапагандай, ня маючы дзеля таго аружнай сілы, паставіў сабе мэтай — расхістаць эканамічны дабрабыт замежных дзяржаваў вось гэтым спосабам канкурэнцыі. Маючы ў сваіх руках вялізарныя прыродныя багацьці вялізарнага краю, ён зрабіў нявольнікамі стамільёнае насяленьне захопленага ім краю, якое і кінуў на прымусовую працу—ў гэтай мэце.

Радавая „пяцілетка“, гэта — нішто іншае, як прымусовая мабілізацыя ўсіх здольных да працы людзей у гаспадарчую армію, якая створана для бязкроўнага заваяваньня сьвету“...

У канцы камунікат кажа, што ўрад прыме ўсе меры, каб бароцца з гэтай пагрозай.

Адначасна заграшчная прэса павяла кампанію яшчэ і з іншага боку проці радавага экспарту прадуктаў першай патрэбы з краю, дзе народ гіве з голаду ды з холаду.

„У Расеі, піша адна з газэтаў, ядзуць чорны хлеб, але радавыя макароны каштуюць у Вене таней, як і італянскія. У ССРР ня можна купіць адразу дзьве кашулі, але расейскі лён прадаецца ў Францыі так танна, што забівае краёвую прамысловасьць. Расея качнее ад холаду, але радавы антрацыт (кам. вугаль) каштуе ў Парыжы таней, як францускі!..“ У канцы газэта заклікае, каб уся Эўропа пайшла за прыкладам Амэрыкі і забараніла ўвоз радавых тавараў, асабліва першай патрэбы, якія „адбіраюцца ад няшчаснага насяленьня ССРР для таго, каб руйнаваць гаспадарчае жыцьцё іншых краёў“.

Чым скончыцца уся гэтая кампанія ў Амэрыцы проці ССРР, яшчэ нявядома. З аднаго боку там ужо некалькі месяцаў працуе спэцыяльная камісія сэнатара Фоша, якая вядзе досьледы аб тых шкодах, якія робіць у Амэрыцы камуністычная прапаганда. Камісія сабрала вялізарны матэрыял, на падставе якога выскажацца рашуча проці прызнаньня радавага ўраду, а можа яшчэ і за больш вострыя адносіны да Радаў.

З другога боку, як цьвердзіць вельмі добра інфармаваная нямецкая прэса, Амэрыка ў бліжэйшым часе фармальна прызнае радавы ўрад.

Амэрыканскія карэспандэнты нямецкіх газэт пішуць, што ня гледзячы на тое, што болшасьць амэрыканскіх міністраў—на чале з самім Гувэрам — проці прызнаньня—гэта адбудзецца і в. хутка. Чаму-ж такая супярэчнасьць?

А таму, што і амэрыканскі вываз за апошнія паўгодкі спаў на 21 прац. а амэрыканскі газавы король, мільярдэр Рокфэллер, адзін з тых даляровых дыктатараў, якія кіруюць урадам краю, мае намер налажыць руку на расейскую газу.

Ну, а ведама-ж—перад нафтай цяпер ніхто і нішто на сьвеце ўстаяць ня можа!

Паустанцы у Б. С. С. Р.

Як перадаюць бежанцы з Расеі, на савецкім пагранічны вядзецца амаль што фармальная хатняя вайна з паўстанцамі.

Кадры паўстанцаў твораць так зв. „лішэнцы“, г. зн. тыя, што пазбаўленыя правоў за непадпарадкаваньне загадам савецкіх камісараў аб „калгасах“ (супольных гаспадарках—камунах) ды высланы з Беларусі ў цэнтральную Расею ды Сібір. Гэтым ссыльным сялянам цяпер, дзякуючы летняй пары, удалося ўцячы на Бацькаўшчыну і падняць барацьбу з камуністымі. Да іх далучаюцца ўсе нездаволеныя камуністычнымі парадкамі на вёсцы, супольна нападаюць на саветы, міліцыю, а на‘т вайсковыя часьці, здабываюць аружжа і такім чынам вядуць актыўную барацьбу з камуністычным ладам Сталіна, які на вёсцы завёў запраўдны прыгон—прыгон у сто разоў горшы як за часоў так званае „паншчыны“. Найбольш такіх паўстанчых атрадаў грасуе на Случчыне ды каля мястэчка Узды, Ігуменскага павету.

Палітычнае жыцьцё.

Польшча.

Два з‘езды легіянераў.

10 жніўня адбыўся ў Радаме чарговы з‘езд легіянераў, на якім спадзяваліся вельмі важных рашэньняў і здарэньняў. Прэса пісала, быццам на гэтым з‘езьдзе „лягер пілсудчыкаў“ дасьць рашучы адказ на кракаўскі кангрэс Цэнтралеву.

Але з‘езд адбыўся, і ніякіх—ані здарэньняў, ані рашэньняў на ім ня было. Праўда, сабралося шмат дэлегатаў і сымпатыкаў. Адны газэты кажуць 5.000, другія—10.000, трэція—навет 15.000. З‘ехаліся міністры і іншыя выдатныя павадыры санацыі. Прыехаў, зразумела, і марш. Пілсудскі, але ня толькі ня выступіў з прамовай, як гэта ўвайшло ўжо ў звычай на гэтых з‘ездах, але не дабыў навет да канца і паехаў назад. Старшыня прэм. Славэк сказаў прамову, у якой выхваляў чамусьці... польскую шляхту ў даўнейшай Польшчы за яе „рыцэрскасьць“, а ў сучаснай Польшы захапляўся пануючай быццам у ей „воляй і роўнасьцяй“. З іншых аратараў толькі адзін ген. Гурэцкі, як пішуць газэты, сказаў вельмі вострую, „баявую“ прамову, але цікаўна, што дакладнага тэксту яе не падала ніводная нават з санацыйных газэтаў.

Адначасна з радамскім з‘ездам легіянераў-пілсудчыкаў у Варшаве адбыўся з‘езд „легіянераў-дэмакратаў“, праціўнікаў Пілсудскага. Праўда, з‘езд гэты быў значна менш людны. Але апазыцыйная прэса адзначае вялікую вагу да разлому ў аднолітым дагэтуль саюзе легіянераў.

Ізноў надзвычайная сэсія Сойму.

На пачатку верасьня мае з‘ехацца ў Варшаву шмат паслоў сэнатараў апазыцыі, каб падпісаць новае дамаганьне ад п. Прэзыдэнта склікаьня надзвычайнай сэсіі Сойму. Матывам апазыцыя выстаўляе тое, што міністар скарбу Матушэўскі выконывае бюджэт, не тасуючыся да пастановаў Сойму, але цалком самавольна. Фінансава-гаспадарчы крысіс у Польшчы ня спыняецца. Газэты пішуць, што пакуль што выхаду з яго ня відаць.

Сама санацыйная прэса вельмі сумна глядзіць на стан рэчаў. Чарговая справаздача Інстытуту Гаспадарчых Дасьледаў сцьвярджае далейшае пагоршаньне палажэньня ува ўсіх галінах гаспадарчага жыцьця краю (гл. санацыйны тыднявік „Праўда“).

Пакашчык агульнай прадукцыі польскай прамысловасьці, які ў студні г. г. выражаўся лічбай 132, у канцы мінулых паўгодкаў даў ужо толькі 102,6. Ніжэй гэтай лічбы яшчэ ня было. Спала значна нават лічба... публікі ў варшаўскіх кінэ-матаграфах,—настолькі зьбяднеў жыхар нават у вясёлай сталіцы Польшчы!

Дык нават гэты санацыйны тыднявік абураецца на ўрад, які ў часе такога крызісу і зьбядненьня жыхарства ў краі, ня спыняе бязьлітаснага націску на падатнікаў, каб утрымаць уплывы ў дзяржаўныя касы на тым-жа роўні. Такі стан рэчаў, кажа „Праўда“, ня можа ўтрымацца на даўжэйшы час, бо-ж эгзэкуцыямі надоўга дзелу не паможаш...

Той-жа самы лодзкі тыднявік („Праўда“ № 32, 10/8) падае запраўды-ж страшэнна трывожную табліцу таго, як спадаў за апошнія 2—3 гады запас заграмічных валютаў у Польскім Банку.

У канцы ліпня 1928 г. запасу гэтых валютаў было на 501,7 міл. зл., у канцы ліпня 1929 г. 444,4 міл. зл., у канцы студня 1930 г. 371,7 міл. зл., у канцы ліпня 1930 г. ўжо толькі каля 210...!

Санацыйная газэта абураецца на ўладу за тое, што яна ня высьветліла краю прычынаў такога катастрафічнага спадку гэтых запасаў...

„Польска-літоўскае паразуменьне“ (?).

Уся польская прэса ўсхвалявалас сэнсацыйнымі весткамі, якія зьявіліся ў нямецкай і італьянскай прэсе — аб тым, быццам „пад Вільняй“ (ў Пікелішках, ці ў Друскеніках, дзе жыў у апошні час марш. Пілсудскі) вяліся перагаворы паміж польскім і літоўскім урадамі, якія ўрэшце давялі да паразуменьня.

Паразуменьне быццам асягнена на падставе такіх трох пунктаў:

1. Польшча згаджаецца зьмяніць на карысьць Літвы граніцы, адступіўшы ёй значны пас зямлі ў Сьвянцяншчыне; 2. Польшча гарантуе літоўскаму насяляньню культурную аўтаномію; 3. мае быць створана сталая мяшаная камісія для вырашэньня ўсялякіх узаемных непаразуменьняў. За гэта быццам Літоўскі ўрад адмаўляецца ад прэтэнзіяў на Вільню (?). Перагаворы распачаліся з пачыну „дэлегата Ватыкану“ (рымскага Папы) і нават ішлі ў яго прысутнасьці.

Літоўская ўрадавая прэса катэгарычна запярэчыла гэтым весткам. Але заграмічная прэса наагул дае ім веру, падчырківаючы, што ў апошні час адносіны паміж Польшчай і Літвой значна палепшыліся. Арэшт і ссылка Вальдэмараса зьявіліся фактам, які меў значна аблягчыць польска-літоўскае паразуменьне.

Польскі ўрад ніякіх высьвятленьняў справы дагэтуль не падаў.

Заграніцай.

Новая „камуністычная рэвалюцыя“ ў Кітаі.

Новы зварот, які прыняла бязупынная хатняя вайна ў Кітаі, можа ізноў аддаць уладу ў вялізарным краі ў рукі „чырвоных“. Мы добра памятаем задзівіўшыя ўвесь сьвет нячуваныя ў Кітаі пасьпехі так званых „чырвоных“ ці „нацыянальных“ арміяў Кантонскага ўраду, на чале якіх стаў тады ведамы Чанг-Кай Шэк, сучасны галава Нанкінскага ўраду.

Штосьці ў 2—3 гады пабіты на асобныя правінцыі, якія пануючымі ў іх генарал-губэрнатарамі разгляданіся, як іх прыватная ўласнасьць, а галоўнае—падзеляны на „палосы ўплываў“ паміж вялікімі імпэрыялістычнымі дзяржавамі (ў першую чаргу—Англіяй і Японіяй) разглядаўшымі яго, як сваю „паўкаленію“, Кітай вялізарным гэраічным высілкам аб‘яднаў усе жывыя сілы народу, стварыў магутную народную армію і, аружнай сілай вырашыў задачу вызваленьня з-пад улады магутных акупантаў-імпэрыялістых, элемэнтамі грамадскага ладу перамог развал і анархію, ды вырашыў важнейшую задачу — аб‘яднаньня яго ў адзіную нацыянальную дзяржаву, з адзіным цэнтрам і ўрадам.

У лютым 1927 г. Чанг-Кай-Шэк узяў Шанхай,—цытадэль англійскага імпэрыялізму ў Кітаі; ў чэрвені 1928 г. заняў Пэкін, куды толькі што перанёс сваю сталіцу Чанг-Тсо Лін, дыктатар — з ласкі Японіі—ўсяго паўночнага Кітаю (Манчжурыі). Праз паўгоду ўжо—пасьля яго бясслаўнай канчыны — яго сын змушаны быў прызнаць цалком уладу Нанкінскага цэнтральнага ўраду. — Вось галоўныя факты гэтага пераможнага сацыяльна-рэвалюцыйна—нацыянальна — вызваленчага руху вялікага народу.

Беларуская прэса, тлумачучы ў свой час прычыны такіх яго пасьпехаў, заўсёды падчырківала, што народная перамога здабыта была дзякуючы таму, што павадыры гэтага вызваленчага руху здолелі злучыць і аб‘яднаць у яго ідэолгёіі ў адну гарманічную ідэйную цэласьць лёзунгі сацыяльнага і нацыянальнага вызваленьня.

А вось што пісаў — напярэдадні ўзяцьця Шанхаю—аб гэтай нацыяльна-рэвалюцыйнай арміі ведамы кітайскі публіцыст, праф. Ху-шы, нядаўні палітычны праціўнік Чанг-Кай Шэка.

„У пяршыню ў гісторыі Кітаю зьявілася такая рэвалюцыйная армія, якая злучае ў сабе ваенную штуку, нацыянальныя ідэалы сьведамага грамадзянства і стыхійную сілу імкненьняў шырокіх масаў да лепшай будучыны“...

Як ведама, такой вялізарнай, агульна народнай партыяй, злучаючай у сваей праграме лёзунгі нацыянальнага і сацыяльнага вызваленьня, зьяўляецца ў Кітаі магутная ўсенародная партыя „Гоміндан“ (цалком падобная па сваёй ідэолёгіі да нашай „Грамады“, дадамо нашым чытачом — для лепшага зразуменьня кітайскіх падзеяў).

—·—

Не зьяўляецца сакрэтам ні для каго, а тым больш для ўдзячнага кітайскага народу, што магутную дапамогу гэтаму яго вызваленчаму руху—проці найвялікшых яго ворагаў — Англіі і Японіі—даў тады Кітаю ССРР. Якімі матывамі кіраваліся пры гэтым валадыры ССРР і яго агенты ў Кітаі, гэта іншая справа. Пэўне-ж былі матывы і яго ўласнай палітыкі, сваёй яго барацьбы з Англіяй і г. д. але ўсё гэта йшло на карысьць вызваленчаму руху кітайскага народу. А галоўнае—на чале гэтага руху стаялі тады павадыры, якія, прымаючы гэтую дапамогу збоку радаў, былі добра сьведамыя сваёй — кітайскай нацыянальнай і сацыяльнай справы, ставілі яе інтэрэсы вышэй усяго, бралі з „небясьпечных рук“ радавых дарадцаў і прыяцляў тое, што было патрэбна Кітаю, адкідаючы тое, што было для яго вялікай справы шкоднае...

Трэба дадаць і тое, што як раз у часе гэтай гераічнай вызваленчай вайны ў Кітаі, у ССРР дасягае свайго расквіту культурна-нацыянальны, народна-вызваленчы нахіл унутранай і сусьветнай палітыкі радаў. Гэтыя гады 1925—1928 добра ведамыя ўсім народам ССРР, якія якраз за гэты час зрабілі вялізарныя пасьпехі ў сваім культурна-нацыянальным разьвіцьці. Не марнаваў тады часу, як мы ведаем, і беларускі народ.

—·—

Нажаль, ваенны павадыр гэтых нацыянальных арміяў, здабыўшых перамогу пад сьцягам нацыянальнага і сацыяльнага вызваленьня краю, у далейшым, можа жадаючы шчыра хутчэйшага ўпарадкаваньня вялізарнага краю пры помачы міжнароднага капіталу, спакусіўся падшэптамі яго спрытных агентаў (англійцаў!) і пачаў умацоўваць сілу радзімай буржуазіі ў краі — коштам працоўных масаў—апіраючыся на сілу тых самых імпэрыялістычных дзяржаваў (пераважна Англіі!), страшэнны ўціск і вызыск каторых якраз выклікалі векавую ненавісьць працоўных масаў і магутны вызваленчы рух ува ўсім краі...

Гэтая контр-рэвалюцыйная акцыя павадыроў толькі што перамогшага рэвалюцыйнага руху слушна была прынята народам, як здрада.

Барацьба Чанг-Кай-Шэка проці камуністаў, проці анархіі ў краі, проці левага крыла Гоміндану, хутка ператварылася ў барацьбу проці ўсяго працоўнага люду краю. Зразумела, што, ідучы далей за радамі англійскіх дарадцаў, Чанг-Кай-Шэк распачаў далей і барацьбу проці ўсялякіх уплываў ССРР у Кітаі, папіхаючы Кітай на канфлікт з ССРР. А гэта, зразумела, зусім было—ня ў інтэрэсах Кітаю, але хіба-ж толькі Англіі і інш.

Усё гэта выклікала новыя забурэньні ў краі, яркім выразам якіх зьявілася нядаўняя вайна між Кітаем і Радамі, у якой Кітай быў сільна пабіты...

Грамадзяне!

Не дазвольце ашукацца!

Вядомы Знамяроўскі, „аславіўшыся“ сваім вядомым „Адрыўным календаром“, у якім было ў тыдні па дзьве пятніцы, у сакавіку 51 дзень і т. д., а ад абвестак аб страхаваньні ў „Эўропе“ можна было давясьці да вар‘яцтва нават самага здаровага чалавека, мае намер выдаць другі „Адрыўны Календар“ на 1931 год. Баючыся аднак выдаць другі раз Календар пад сваім прозьвішчам, ён хоча ашукаць беларусоў і выдаць каляндар пад другой фірмай.

Грамадзяне! Ня выпісывайце календар, выдаваны для заробку ў уласную кішэню падобных Знамяроўскіх! Календар Бел. Выдавецкага Т-ва на 1931 год, які апрацоўваецца не „на сьпех“, будзе сапраўды беларускім календаром і толькі яго кожны сьвядомы беларус павінен выпісаць. Дайце адпор ашуканцам! Не дазвольце сябе ашукаць!

Але вынікі ўсёй гэтай — „ангельскай“ палітыкі Чанг Кай-Шэка ня спыніліся на гэтым.

У хуткім часе, процi Нанкінскага ўраду стварыўся—трэба думаць—пры падтрыманьні СССР (а можа і Японіі!)—цэлы рад новых цэнтраў паўстаньня.

Спаміж іх наймагутнейшым зьяўляецца па сваім сілам так званы „паўночны блёк“ з ведамым „хрысціянскім“ ген. Фангам, і ген. Іен Сі-Шанам на чале.

У пачатку красавіка г. г. абодвы гэнэралы распачалі пляновае наступленьне процi Нанкіна. Дагэтуль яшчэ паміж абедзьвума арміямі не адбылося рашучага бою, але, — паўночны блёк б‘е і адціскае нанкінскія арміі ўсё далей на поўдзень, зьбліжаючыся да цэнтраў сярэдняга Кітаю, дзе мае сядзібу Чанг-Кай Шэк.

—·—

Новым, можа рашучым, фактам апошніх дзён зьявілася наступленьне вельмі значнай групы войск (да 100 тысяч!) на самым поўдні Кітаю. Групы гэтыя пасоўваюцца з задзіўляючай шпаркасьцяй. 27 ліпня яны ўзялі важнае места Чанг-Ша ў прав. Ху-Нан; праз некалькі дзён аблажылі сталіцу правінцыі Ху-Нан-Чанг. Пасоўваючыся далей, яны занялі ўжо адрэзак чыгункавага шляху, які лучыць Ханькоў з Пэкінам!

Калі опэрацыі гэтай групы робяцца ў паразуменьні з акцыяй „паўночнага блёку“, тады трэба спадзявацца—або хуткага ўпадку Нанкінскага ўраду, або—формальнай ваеннай інтэрвэнцыі вялікіх дзяржаваў—для ратаваньня „адзінага законнага“—бо-ж і найбольш выгаднага для дзяржаваў—ураду Чанг-Кай-Шэка...

У кожным разе мы — на пярэдадні вельмі важных падзеяў у Кітаі, якія могуць адбіцца і на ўсёй сусьветнай палітыцы...

—·—

Чаму гэта? А таму, што мы маем перад сабой пачатак новай барацьбы, на пляцдарме Кітаю паміж радамі і буржуазнымі дзяржавамі сьвету. Тое, што пішуць аб паходзе гэтых чыста камуністычных арміяў на поўдні Кітаю, тое, што піша пра гэты паход маскоўская прэса, і тое, як на гэты паход зарэагавалі вялікія дзяржавы, дае дасканальнае паняцьце — і аб характэры гэтага новага руху і аб няўхільным яго лёсе...

Новы рух, як сказана, — чыста камуністычны. Ён стварыў ужо новы „Кітайскі Радавы Урад“, які абвясьціў сваю праграму, літэральна падобную да маскоўскай! Захапіўшы Чанг-Ша і інш. месты, чырвонае войска спаліла ўсе ўрадавыя будынкі, пазабівала ўсіх „буржуяў“, асабліва чужаземцаў... перадала ўсе фабрыкі і заводы... „бяднейшаму сялянству“ і т. д... Усё робіцца паводле ведамага камуністычнага шаблёну... Усялякая культурна-нацыянальная ідэолёгія, усялякая грамадзка-арганізацыйная, прасьветная, ці гаспадарчая дзейнасьць абвешчана новымі павадырамі гэтага навейшага руху—непатрэбнай і шкоднай... Дамінуючымі з‘яўляюцца лёзунгі чыста пралетарскай рэвалюцыі, а галоўнае,—поўнае, безапэляцыйнае падпарадкаваньне загадам і указам маскоўскага комінтэрну!

—·—

Як бачым новыя лёзунгі і новыя павадыры гэтага руху радыкальна адрожніваюцца ад тых, што стаялі на чале вялікага вызваленчага руху ў герoічны пэрыяд 1925—1928 г. г.

Ад тэй салiднай, гарманічнай і творчай працоўна-нацыянальнай ідэолёгіі, якая тварыла цуды, давала перамогу тады, засталося вельмі мала. Іх месца заняла вострая, цёмная, сьляпая ненавісьць „найбяднейшых“, якія блізу ня маюць ніякага афармаванага клясовага характэру, але якіх комінтэрн абвясьціў „пэрлай стварэньня“, сядзібай усялякага розуму; таму — законным уласьнікам і найвышэйшым валадаром кітайскай радавай дзяржавы!

Выдатны амэрыканскі дзеяч, толькі што вярнуўшыся з Кітаю ў Парыж, заявіў, што ўвесь гэты новы рух мае нават толькі назоў камуністычны: узапраўднасьці „чырвоныя банды складаюцца з дэмабілізаваных жаўнераў, пераважна з дэзэртыраў, страціўшых усялякія сродкі да жыцьця і жывучых рабункам“... Вось на такія элементы цяпер ставіць сваю—хіба ж апошнюю стаўку комінтэрн у Кітаі... Ня дзіва, што такім рухам, такімі жаўнерамі і такімі павадырамі Масква кіруе так, як хоча, як патрэбна гэта ў яе мэтах, ня маючы збоку іх ніякага адпору.

—·—

Да ўсяго гэтага трэба дадаць яшчэ, што і сама Масква, самая радавая ўлада, сама міжнародная тактыка комінтэрну цяпер значна зьмяніліся процi таго, якімі былі—ў 1925—1928 г. г.

І мы тутака, а асабліва — нашыя браты ў усходняй Беларусі добра адчуваем гэтую розьніцу.

Можна сказаць, што радавая ўлада сама ў значнай меры бурыць і нішчыць цяпер у БССР тое, чаму так магутна дапамагла ўзрасьці і ўмацавацца ў жыцьці народаў СССР за часы 1925—1928 г. г.

Радавая ўлада сама граміць цяпер тую самастойнасьць паасобных нацыянальных рэспублікаў, якую паставіла як падставу сваей ўнутранай і міжнароднай праграмы сацыяльнага і нацыянальнага вызваленьня народаў усяго сьвету.

А ў апошні час камуністычная ўлада ў Маскве абвесьціла яшчэ запраўдную сацыяльную і гаспадарчую вайну на зьніштажэньне таму сялянству, якое ў СССР складае больш як 90 прац. усяго яго насяленьня, сялянству, якое зьяўляецца аднэй з дзьвух сацыяльных паставаў „Работніцка Сялянскай“ ідэолёгіі камунізму і радавага ладу!! Ясна, што камуністы ўжо самі сякуць адзін з тых сукоў на якіх сядзяць. Можна сказаць, што цяпер—у сваім сьляпым і някрытычным, можа, ужо проста шалёным захапленьні ўтапічным „ідэалам сацыялістычнага гаспадарства“, у сваёй запраўды вар‘яцкай акцыі „пралетарызацыі“ стамільённай сялянскай клясы, радавая ўлада ўвайшла ўжо ў апошнюю фазу свaей уласнай трагэдыі.

—·—

Даволі сказаць, што гэты ідэал „поўнага сацыяльнага вызваленьня працоўных“ у СССР праводзіцца цяпер у жыцьцё шляхамі і спосабамі поўнага грамадзкага і сацыяльнага закабаленьня гэтых масаў, поўнага іх асабістага, палітычнага і гаспадарчага рабства, падобнага хіба-ж да тэй няволі, якая панавала ў часы... фараонаў старажытнага Эгіпту — за 20—30 вякоў да хрысьціянскай эры!*). Голад, холад ды тэрор пануюць у „вольнай дзяржаве сялян і работнікаў“, а галоўнае, што—з кожным годам шалеюць усё горш!. Жадаючы, можа і шчыра, стварыць вольнае і салодкае жыцьцё для будучых пакаленьняў, камуністычная ўлада ў СССР фактычна забівае цалком духоўнае і фізічнае жыцьцё сучасных пакаленьняў, якое нясе-ж у сябе, у сваім улоньні гэтую будучыню—сваіх прышлых дзяцей, унукаў і праўнукаў, падлягаючы страшнаму і няхільнаму закону выраджэньня!...

І з гэтай ілжы, з гэтай асноўной супярэчнасьці выхаду няма... Найбольш сумленныя і разумныя камуністы ўжо добра разумеюць гэта. Дзесяткамі і сотнямі яны ўжо бягуць з СССР, як пацукі з тонучага карабля. Ня дзіва, што разумеюць гэта мільённыя працоўныя масы, якія гібеюць ад голаду, холаду і тэрору—бяссільна гледзючы на тое, як гінуць фізычна і маральна на іх вачох іх дзеці і ўнукі, для якіх быццам рыхтуецца гэная „шчасьлівая будучыня“..; не разумеюць гэтага толькі цалком сьляпыя, шалёныя камуністы, захопленыя зданьнямі свайго хворага або слабога розуму, не разумеюць, ведама-ж, і тыя, якія сьвядома на ўсенароднай бядзе і ўбожстве будуюць свой асабісты дабрабыт, пэўне-ж не адкладаючы для сябе, для сваіх дзяцей, і сваякоў ажыцьяўленьня ідэалу цёплага і смачнага жыцьця на далёкую і няпэўную будучыню, але наадварот — рвучы і хапаючы ў бягучую хвіліну ўсе, што толькі дасца ўхапіць іхнымі прагавітымі, хопкімі і бязьлітасными, ніколі не адмытымі з крыві, лапамі.

—·—

Вось чаму тая новая чыста камуністычная рэвалюцыя, якая цяпер—з волі і з загаду Масквы сяньняшняга дня—плыве ў Кітай на штыках новай „пралетарскай арміі з поўдня ў шматпакутны край, нічога, апрача крыві, бяды, ганьбы, няволі і зьнішчэньня, ня прынясе яго народу.

Гэта новае бязглуздае крывіпусканьне толькі аслабіць нацыянальны арганізм перамогшага ўжо блізу цалком сваіх ворагаў Кітаю і толькі выкліча няўхільную ваенную інтэрвэнцыю вялікіх дзяржаваў. А гэтая інтэрвэнцыя, апраўданая канешнасьцю ратаваць край, а за ім і ўвесь сьвет ад бяды камунізму, можа толькі ізноў змарнаваць цалком так цяжка здабытую народам незалежнасьць і адзінства нацыянальнай дзяржавы. Калі ў 1925—1928 г. г. увесь „Гоміндан“ — навет яго правіца! — маючы сільных і разумных павадыроў, спрытна і ўдзячна выкарыстываў дапамогу братняга СССР, дык цяпер навет лявіца Гоміндану, як заявіў толькі што яе павадыр у гутарцы з загранічнымі карэспандэнтамі ў Нанкіне, лічыць, што **„камуністычная партыя зьяўляецца найвялікшай небясьпекай для Кітаю і павінна быць выкарчавана ў краі ды чыста“...**

Інтэрвэнцыя вялікіх дзяржаваў у Кітаі.

Урады трох „акіянскіх дзяржаваў“—Амэрыкі, Англіі і Японіі—распачалі ў Лёндане нарады ў справе тых мераў, якія трэба прыняць у разе пашырэньня анархіі і „камуністычнай небясьпекі“ ў Кітаі. Паўафіцыяльны камунікат кажа, што пакуль што справа ідзе аб мерах абароны жыцьця і маемасьці чужаземцаў у Кітаі. Але, як цьвердзяць газэты, гутарка была і аб магчымасьці і патрэбе больш шырокай акцыі — дапамогі нанкінскаму ўраду „зрабіць парадак у краі“.

Адна за аднэй вялікія дзяржавы ўжо шлюць у кітайскія воды дадатковыя бранявосныя караблі і атрады марской пяхоты. Аб тым, якія сілы вялікіх дзяржаваў ужо стала знаходзяцца ў Кітаі вельмі красамоўна кажа тое, што адна толькі Амэрыка мае ў кітайскіх водах 41 ваеннае судно!

Такім чынам камуністычная акцыя ў Кітаі яўна правакуе гэтую інтэрвэнцыю. Газэты так і пішуць, што пасылка Англіяй значнага дадатковага атраду марской пяхоты ў Кітай зьяўляецца пачаткам інтэрвэнцыі.

Францыя.

У прамысловых цэнтрах паўночнае Францыі выбухнула забастоўка ткацка-фабрычных работнікаў—на груньце даманьня павялічэньня заработнай платы.

Забастоўка цягнецца ўжо каля 2 тыдняў. Бастуе каля 150.000 работнікаў.

У адным толькі месьце Лілі бастуе да 80.000. Характэрна, што францускія фабрыканты — з дапамогай рэакцыйнага ўраду і ў паразуменьні з бэльгійскім урадам—пачалі прывозіць работнікаў—штрайкбрэхэраў з Бэльгіі... Тады бастуючыя работнікі выдзялілі з сябе атрад „пагранічнікаў“, якія сталі кардонам уздоўж бэльгійскай граніцы, каб не дапускаць прыезду штрайкбрэхэраў. На гэтым груньце адбылося шмат крывавых сутычак з францускай і бэльгійскай паліцыяй. Але ў канцы ўсе-ж, здаецца, выпіску штрайкбрэхэраў прышлося спыніць.

Індыя.

У Індыі барацьба процi ангельскай улады ня спыняецца, як у форме „пасыўнага спраціўленьня“ і гаспадарчага байкоту, так сама і ў форме аружнага паўстаньня. Асабліва вострую форму прыняла апошняга роду акцыя на паўночным захадзе Індыі—на граніцы з Афганістанам, дзе жывуць в. ваяўнічыя племёны афрыдыяў. Афрыды ўжо неаднойчы рабілі напады на вялікае места Пэшавар, захопліваючы часам яго ў свае рукі. Цяпер ізноў яны аблажылі гэтае места і, ня гледзячы на абарону яго ангельскай пяхотай, бранявікамі і аэрапланамі, усьцяж пагражаюць яму захватам. Паўстаньне цяпер прыняло асабліва цяжкі для Англіі характэр, ахапіўшы вялікі раён і ўцягнуўшы ў бой блізу ўсе племёны афрыдыяў. Англійцы таксама сьцягнулі ў раён паўстаньня ўсе свае войскі, колькі маглі, але справіцца з небясьпекай ня могуць.

*) Такое навуковае параўнаньне, як ведама, дакладна праведзена знамянітым расейскім соцыялёгам П. Сарокіным, прафэсарам аднаго з унівэрсытэтаў Паўн. Амэрыкі.

Нашы песьняры.

Х. І.

* * *

Разсыпаліс іскрынкі—зоры
Ў нябеснай, лядзянай далі...
Цямнеюць, як волаты, горы
І цені ў лагчынах ляглі...

Цяпер гарады загарэлісь—
Нью Йорк... і Парыж... і Бэрлін...
О, зоры! Ці неба вы веліч?
Ці вы, гэта—водблеск зямлі?

1930 г.

* * *

Вёска ўся убраная
Ў красачную бель,
Зноў вясна жаданая,
Зноў у сэрцы хмель.

Вечарам вясёлая
Мроя не адна
Выцьвіціць узорамі
З песьні салаўя.

Зоры полымністыя
Шэпчуць краскам сказ.
Пахіліўся лісьцямі
Над парканам вяз.

— — — — — —

Вёска зноў убраная
Ў зелень і вясну.
Песьню ўжо пяяную
З радасьцю пяю.

М. Машара.

У начы з 26 на 27 ліпня г. г. памёр у м. Празароках Міхал Нікіфароўскі на 38 г. жыцьця. Міхал Нікіфароўскі быў на лаве падсудных разам з іншымі сябрамі ў працэсе „Грамады“. Вастрог падарваў яго здароў'е й злажыў у сырую магілу яшчэ аднаго змагара за волю й долю нашага народу. Родная зямля не забудзе яго.

Шмат ужо магілаў на шляху нашага адраджэньня...

Хроніка.

× Пачынаючы з 1930/31 школьнага году пачне сваю працу Беларуская Дзяржаўная Вучыцельская Сэмінарыя, аб якой падрабязьней падаем у гэтым нумары газэты.

× Друкуецца адрыўны календар на 1931 год Беларускага Выдавецкага Таварыства.

У продажу паступіць календар ужо ў лістападзе г. г.

Календар будзе зьмяшчаць багатыя аддзелы з усіх галінаў: літэратуры, навукі, гаспадаркі і т. д.

× **Беларуская гаспадарская часопісь.** Цэнтральны Саюз Беларускіх Культ-асьвет. і гаспадарскіх арганіз. і інстытуцый у хуткім часе прыступае да выданьня Беларускага гаспадарскага месячніка пад назовам „Саха“. Адказным рэдактарам гэтай часопісі з'яўляецца Мік. Ільяшэвіч а галоўнае кіраўніцтва па выданьні будзе знаходзіцца ў руках інжынэра-агранома — С. Бусела.

Жадаем гэнай так патрэбнай для Беларускага народу часопісі пасьпеху і расквіту.

× **Зацьверджаньне статуту Цэнтральнага Саюзу Беларускіх Культурна-асьветных і гаспадарскіх арганізацый і інстытуцый.**

11 жніўня г. г. п. Віленскі Ваявода зацьвердзіў статут вышпамянёнага Цэнтральнага Саюзу, дзейнасьць якога аб'ймацьме абшар усяе Заходняе Беларусі—г. зн. ваяводзтваў: Віленскага, Навагрудзкага, Палескага і Беластоцкага.

× **Беларускі Вучыцельскі Саюз.** Як паведамлялася ў папярэднім нумары нашай газэты, 26 чэрвеня г. г. адбыўся Агульны Сход Сяброў Беларускага Прафэсіянальнага Вучыцельскага Саюзу, на якім выбрана Управа Саюзу ў наступным складзе: Старшыня — Я. Шнаркевіч, заступнікі старшыні — Г. Якубёнак і Я. Цэханоўскі, сэкрэтар—С. Кароль, скарбнік—У. Манкевіч.

У рэвізыйную камісію выбраны грамадзяне: Р. Астроўскі, А. Сакалова і А. Коўш.

× Справа Саюзу Беларускіх Літэратараў хутка будзе вырашана. На заклік Літэратурнага Аддзелу нашае газэты адгукнулася шмат асобаў з правінцыі, так што хутка будзе пададзены на зацьверджаньне ўладам статут Саюзу. Інфармацыі ў справе маючага арганізавацца Саюзу ўдзяляе кіраўнік Літэратурнага Аддзелу нашае газэты.

× **Канфіската „Беларускай Крыніцы“.** Надовічы канфіскавана мясцовымі ўладамі „Беларуская Крыніца“.

Карэспандэнцыі.

(М-ка Любча, Навагр. пав.).

Маляўніча раскінута нашае мястэчка Любча на ціхім Нёмане, у скрайках Налібоцкае пушчы і яе балотаў. Памалу залечваюцца й адыходзяць у забыцьцё раны сусьветнай вайны. Толькі бліндажы ды дзе-ні-дзе калючыя дроты напамінаюць мінуўшыя жудасьці. Заканчываецца таксама і адбудова зруйнаваных вайной гаспарак і будынкаў. Спалучэньне аўтабуснае, вузкакалейнае, электрычнасьць, кірмашы і г. д. значна урухляе Любчу й дае пэрспэктывы да разьвіцьця на будучыню.

Жывуць тут, як і на ўсей Навагрудчыне, беларусы, якія сьвядомы сваёй нацыянальнасьці але прэдстаўляюць, нажаль, інэртную масу. Ведама, не бракуе тут польскіх асаднікаў, але жыцьцё іх наскольки матэр'яльна добрае, настолькі душэўна незайздроснае. Сялянства беларускае ўпрост байкатуе іх. Любчанская вольская школа (беларускае няма!) ў якую ходзяць пераважна беларускія дзеці, дужа добра спраўляецца ў дэнацыяналізацыі беларускіх дзіцячых душаў. Заслугу ў гэтым трэба аддаць польскаму настаўніцтву, якое імкнецца ушчапіць польскасьць праз польскую песьню (патрыятычную!), гульні і г. д. З трывогай у сэрцы глядзіш, як памалу, але пэўна, асымілююцца дзіцячыя душы! Праўда, выкладаецца ў нашай школе беларуская мова па дзьве гадзіны ў тыдзень, але нажаль наш вучыцель беларус мала цікавіцца сваім прадметам і яго важнасьцю; гаворыць пабеларуску дрэнна і піша яшчэ горш. Галоўнае—няма тэндэнцыі да палепшаньня. Ёсьць у нас і любчанская навет беларуская інтэлігэнцыя, або лепей кажучы поў-інтэлігэнцыя, але ніякае актыўнасьці грамадзкае не праяўляе і ад нас, сялян, зусім адыйшла. Троху, тое сёе перад выбарамі рабіла, а зараз па выбарах прыціхла. На вялікі нам сорам, наваколічныя мястэчкі пайшлі ў гэтым сэньсе значна наперад.

Затое поп наш любчанскі мае раздольле. Гэта ўпрост па прафэсыі артыст спэкулянт і чуе сябе тут як недзе ў Расеі. Беларускай „мужыцкай“ мовы ня прызнае. Казаньні гавора толькі на „истинно-русском языке“, які ніхто не разумее Мала таго, гэты чорнасоценец вуча дзяцей у школе рэлігіі таксама па расейску, хоць ужо даўно ёсьць кніжкі ў беларускай мове. Часта ў сваёй гутарцы з дзяцьмі ў школе даходзіць да абсурды праз ужываньне „как і как“!

За шлюб у царкве бярэ 50-80 злотых у той час, як жыта пуд каштуе 2 зл. 50 грошы. Агулам таргуецца за кожны грош і гэтым самым адпіхае праваслаўных у вунію.

Газэт у нас амаль ніхто ня чытае, бо беларускіх няма, а папольску ніхто ня ўмее. Гэтак і жывем як гарох пры дарозе — хто ня йдзе, той і скубе. Цёмна і нудна на сэрцы. Замест кніжкі, газэты, роднай песьні, лішні грош аддаецца на гарэлку. Вынік ясны — буянства. Гэтак напр. на хвэст (Ільля) зарэзалі чалавека.

Любчанец.

Беларускі спэктакль.

(м-ка Наваельня).

8/VI-30 г. Гуртком „Т-ва Беларускае Школы“ ў Наваельні ў памяшчэньні жалезна-дарожнага „Агніска“ быў наладжаны беларускі спэктакль-вечарына. Ставілялася п'еса: „Чорт і баба“ (жарт у 1 эй дзеі), пасьля чаго былі выканаы беларускія песьні вядомым кампазытарам гр. Лявонам Лабаром: „Ой, пайду я лугам, лугам“... і іншыя. Гр. Пётра Дудар прадэклямаваў верш „Даволі“; гр. гр. М. Мароз і П. Гранкоўскі прадэклямавалі вершы „Вольнае Слова“ і інш. Пасьля спэктаклю адбылася вечарына да 3-яй гадзіны раніцы.

Ролі ў п'есе „Чорт і баба“ выканалі: „Чорта“ Л. Лабар, „Мікіту“ М. Мароз, „Марыську“ Маруся Лабаранка, „Бабу“ Ганна Аблажэй. На галоўную ўвагу заслугоўвае Г. Аблажэй, якая выканала сваю ролю надзвычайна. Саля была перапоўнена публікай па берагі. Чысты даход прадзначаны на культурна-асьветныя мэты.

Жыве Беларусь! **М. Мароз.**

М-ка Дэлятычы, Навагр. пав.

Нашае надвёманскае мястэчка Дэлятычы нічога сабой не ўяўляець асаблівага. Характэрным тут хіба ёсьць тое, што жыхарства тутэйшае — вуніяты. Не ўваходзячы ў высьвятленьне прычынаў, чаму гэтак сталася, трэба адзначыць што вуніяцкае духавенства да пэўнае меры спрычынілася разьвіцьцю таксама культурна-нацыянальнае справы. Моладзь беларуская сьвядома сваёй нацыянальнасьці. Беларуская песьня, беларускі тэатр—зрабілі сваю справу. Прыемным з'явішчам трэба таксама адцеміць тое, што ў сьвяточныя дні беларускія дзяўчаты і хлопцы ходзяць у нацыянальных вопратках. Бяда ўся тут гэта з школай. Беларускай школы няма. У польскай пачатковай школе быццам „выкладаецца“ беларуская мова.

Вучыцель—паляк выкладае беларускую мову. За места беларускае мовы, робіць ручную працу, з якой дзеці ў пратэст уцякаюць. Зложылі на вучыцеля скаргу бацькі інспэктару, але няведама як далей будзе.

Ля—ко.

Афэрыст.

(вёска Рэпічы, Стаўпецкага павету).

Над нашай вёскай навісла хмара цемнаты і несьвядомасьці. Можа таму, што ў вёсцы ёсьць пару „афэрыстаў“, якім на руку ўтрымаць цемру сярод сялянства для сваіх „цёмных“ мэтаў. Яны ганяць беларускіх змагароў за волю й долю замучанага, заштурханага беларускага народу.

З найвыдатнейшых „гарлачоў“ гэта Янка Шут-Мэлох. Сяляне! Калі гэты хворы чалавек справядлівы й мае хоць крыху сумленьня, дык чамуж ён вас крыўдзіць? Адну ўдаву ён абабраў грашыма й жывёлай, а цяпер яму яна непатрэбна. У другой удавы цяпер ён трымае ў арэндзе зямлю, з якой дае ўсяго 1/4 частку (а зямлі-та ўсяе—1 1/2 дзесяціны!). Удава мае чацьвёра сірот... А калі аднойчы ён пазычыў гэтай удаве 100 зл., дык браў у месяц па 10%. Вось, браты, і слухайце гэтых крыкуноў без галоў і сэрца...

Гром.

Як пісар з войтам закладалі „kółko“ ў м-ку Негневічах

(Навагр. пав.).

Ня так даўна перавялі да нас у Негневічы пісара Стартэка, каб і тут ён мог адзначыцца як спэцыялісты па закладаньню „kулэк млодзежы“. Ведама, мэта апраўдывае сродкі, як кажа езуіцкая пагаворка. Так і тут—гарэлка сталася добрым сродкам.

Купальле па старому стылю быў найбольш адпаведны дзень для гэткага важнага мамэнту. Войт Жаркі гукнуў у дзень хлопцам, што ён дазваляе рабіць танцульку. Гумно вялізарнае (уласнасьць зачын. Гуртка Т-ва Беларускае Школы) ў вечары ўвабрала ў сябе нязвычайную лічбу моладзі, навет да паўтары тысячы асоб. Здавалася б, што ўсё ў парадку і гармонік гучна йграў вясёлую лявоніху... Аднак ня так яно выглядала ў сапраўднасьці. Раптам перарываецца музыка і ля сцэны высоўваецца фігура, ледзь стаячага на нагах войта і яго кумпан'ёнаў. Усе з зацікаўленьнем супыніліся, каб пачуць „мудрае“ слова начальства. І ніхто не памыліўся. Красамоўства войта лілася жывой крыніцай без канца. Гаварыў, праўда, пабеларуску (бо сам іначай ня ўмее) аб тым, як важна мець польскую арганізацыю моладзі; аб патрэба чытаньня газэт (польскіх!), каб ня піць гарэлкі (а сам стаяў ледзь на нагах!). Потым гаварыў такія дурніцы, што аж вушы вянулі: — Знаеш хто я? знаеш? — Я вашае начальства—войт! Мяне слухайце! — Упрост напамінала абразок Тараса Гушчы „Стараста“. Потым вылез пісар і пачаў гаварыць па польску. Ведама, ганіў беларускую моладзь, што йшла ў гурткі Т-ва Белар. Школы, казаў, што гэта ўсё камуністычнае і г. д. Аднак у слухачоў не хапіла цярпеньня слухаць усялякія глупствы і пачаўся сьвіст і крыкі — „аддайце нам канфіскаваную бібліатэку, дэкарацыі і г. д.“. Пачаўся ў гумне такі гоман, што пісар хутчэй скончыў сваю прамову і ўцёк. Тады выступіў беларускі студэнт і, хоць коратка але яскрава, выявіў прысутным усё беламуцтва папярэдніх прамоўцаў, якія хочуць, каб беларуская моладзь запісывалася ў польскія „кулкі“, гаварыў аб патрэба беларускае адраджэнскае культурна-нацыянальнае працы. Прысутныя віталі слова беларускага студэнта гучнымі воплескамі.

Цікава, што войт і пісар ня мелі самыя дазволу на гэты мітынг. Праўда, паліцыя хутка разагнала танцульку-мітынг, але ці пацягне да адказнасьці гэтае „начальства“ за нелегальны сход—няведама. Моладзь негневіцкая сьвядомая і ашукаць яе ўсялякім „панком“ ня ўдасьца.

Падарожны.

Рэдактар-Выдавец: **М. Сіняўскі.**

Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22.